

Doç. Dr. Türkkaya Ataöv

**Bilimsel
Araştırma
El Kitabı**

Doç. Dr.Türkkaya Ataöv

**Bilimsel
Araştırma
El Kitabı**

Ankara
Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti.
1969

KIZIM ASLİ'YA

ÖNSÖZ

Öğrenciler araştırma yapmak, yazılı ödev hazırlamak ve bunu kolay anlaşılabılır bir biçimde sunmakta güçlük çekmekte dirler. Üniversitelerimizin birçok fakültelerinde ve yüksek okullarda bir yardımcı ders kitabı olarak kullanılan bu yayının amacı, öğrencinin araştıracak konu seçmesini, o konuda faydalananacak kaynaklar bulmasını, not almayı, alınan bilgileri değerlendirmeyi ve bunlardan çıkan sonuçları anlaşıılır bir biçimde sunmayı kolaylaştırmaktır.

Kuşkusuz, bir araştırmancın bilimselliği, asıl, tırafızsız bilim kurallarına uygunluk derecesiyle ölçülebilir. Bu yayın daha çok araştırma yöntemleriyle ilgili bir genel müracaat kitabıdır. Kullanaklı olması için bilerek küçük tutulmuş, verilen örnekler sınırlanmıştır.

T. A.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Ö N S Ö Z	v
I. ARAŞTIRMADA BAZI KOLAYLIKLAR	1
A. Konunun Seçilmesi	1
B. Geçici Plan	2
C. Kaynakların Toplanması	2
C. Not Alma	14
D. Notların Düzenlenmesi ve Tamamlanması	15
E. Raporun Yazılması	16
II. ÇALIŞMANIN BİÇİMİ	18
A. Ön Bölüm	18
B. Metin	19
C. Dipnotları	23
C. Ekler	34
D. Bibliyografya	35

III. NOKTALAMA	.....	36
A. Virgül	.....	36
B. Noktalı Virgül	.....	38
C. Nokta	.....	39
C. İki Nokta	.....	39
D. Üç Nokta	.....	39
E. Soru	.....	40
F. Ünlem	.....	40
G. Çırçı	.....	41
H. Apostrof	.....	42
I. Parantez	.....	42
J. Braket	.....	43
J. Tırnak	.....	43
FAYDALANILAN KAYNAKLAR	.....	45
DİZİN	.....	47

I. ARAŞTIRMADA BAZI KOLAYLIKLAR

Bir araştırma yapılırken önce konu seçilmeli, sonra, sırasıyla, geçici bir plan yapılmalı, o konuda yazılmış kaynaklar toplanmalı, okunanların içinden faydalı olan bilgiler silüümeli, alınan notlar konu yönünden sınıflandırılmalı, notların eksik görünen kısımları tamamlanmalı, ortaya çıkan malzemeye dayanarak yeni bir plan yapılmalı ve sonra etüd yazılmalı ve gerçirse düzeltildikten sonra bir daha yazılmalıdır.

A. Konunun Seçilmesi : Öğrenci ilgilenebileceği bir konuyu seçmeye dikkat etmelidir. O konu hakkında aydınlanmak istemesi, çalışmanın istekle yürütülmesi ve verimli olması bakımından önemlidir. Doktora seviyesinin altındaki çalışmalararda konunun belirli bir sürede içinden çakılamayacak kadar geniş olmamasına dikkat etmek faydalıdır. Örneğin, «Tarihte Rus - Amerikan İlişkileri» gibi bir seminer çalışması uzun zaman isteyen bir konu sayılmalıdır. O zaman, konu, diyelim, «1939 - 1941 Yıllarında Sovyet - Amerikan İlişkileri» başlığı altında kısaltılabilir. Gene, «Osmanlı İmparatorluğu'nun Yarı-Sömürgeleşmesi» bir seminerde tek bir kişinin bitiremeyeceği kadar geniş bir konudur. O zaman, bunun yerine, diyelim, «Demiryolu İmtiyazları» daha uygundur. Üstünde çalışılacak konuyu seçmeden önce faydalananılacak kaynaklara bir göz

atmak da gereklidir. Kullanılacak kitaplarda o konu ile ilgili, örneğin, yalnız iki makale varsa, kaynak bulma sıkıntısı çekileceği meydandadır. Tabii, araştırma hiç ele alınmamış bir konu türündeyse bibliyografyanın yetersizliği engel sayılmamalıdır. Konunun tam başlığını araştırma bittikten sonra koymak yerinde olur.

B. Geçici Plan : Konu seçiliip böylece sınırlandırıldıktan sonra kabataslak bir planın yapılması araştırmanın daha sistemli yürütmesi bakımından faydalıdır. Planı yapmak için de bir, iki müracaat kitabına ve eldeki bibliyografyaya bakmak gereklidir. Araştırma gelişikçe - hele son sahaya erince - plan büyük ölçüde değişebilir.

C. Kaynakların Toplanması : Kaynak toplamaya genel müracaat kitapları ve o konuda tanınmış kimselerin yazdıklarına bakmakla başlamak gereklidir. Araştırma ile ilgili kaynakları toplarken konuya yakından, hatta uzaktan ilgili olan kitap, makale, broşür ve diğer yayınlar aynı boydaki kartlar üstüne yapılmalıdır. Kaynakların defterlere ya da kğıt parçalarına alt-alta yazılması kullanıssızdır. Her kartın üstüne yalnız bir kaynak yapılmalıdır. Bibliyografi araştırma devam ettikçe zenginleşir. Bu arada, işe yaramayan kaynaklar, yanı kartlar da, çıkarılmalıdır. Kart üstüne kaynak aşağıda gösterildiği gibi yazılır. Yalnız, el yazısında ve dactilo'da italik olmadığından, kitap ismi ya da dergi adının altı çizilir. Kitap okunduktan sonra ya da bir fikir edinilecek kadar karıştırıldıkten sonra kartın altına kitabıñ değeri ya da araştırma için önemli herhangi bir nokta hakkında bilgi koymak faydalıdır.

Kartın sol köşesine kütüphane kayıt numarasını yazmak da gereklidir. Böylece, tekrar fiş katologuna bakma galesinden kurtulmuş olunur.

Şenel, Adam [AlAeddin]. *Sağrı: Düşünüşün Kritik Tarihi*. Ankara, Doğan Yayınevi, 1968.

Herakleitos'tan Ortega Y. Gasset'ye kadar sağrı düşüncesinin felsefe, metodoloji ve değerlerinin eşitsizlik inançlarına dayandığını dair.

Kaynaklar kütüphane kataloglarında, ansiklopedi gibi genel müracaat kitaplarında, rehber yayınlarda, özel bibliyografya ve o konuya ilgili kitap ya da dergi makalelerinin dipnotları ve bibliyografyalarında aranmalıdır.

1. Kütüphane Katalogları : İyi düzenlenmişlerse, şüphesiz çok faydalıdır. İyi düzenlenmiş bir kütüphanede aranılan kaynak yazar, kitap başlığı ve konu katalogunda bulunabilir. Yazar katalogunda kitaplar, yazarların soyadlarına göre, alfabetik sıraya konmuşlardır. Yazar adı hatırlamıyorsa, kitap, başlıklaktaki ilk önemli kelimeyle aranabilir. İkişi de bilinmiyorsa, konu katalogunda aranmalıdır. Bulunduğu zaman aynı yazarın o konuda başka çalışmalarının olup olmadığını da araştırmak faydalıdır. Konu katalogu taranırken aynı konuya ilgili diğer kitaplar da göze çarpacaktır.

a) Kütüphanelerde Kullanılan Sistemler : Bazı kütüphaneler Dewey'nin Onlu Sınıflandırma Sisteminini kullanmaktadır. Dewey konuları önce dokuzaya ayırmış, bununla birlikte girmeyen genel konuları sıfırak ana sınıflamanın başına almıştır :

000—099	Genel Konular	500—599	Nazari Bilimler
100—199	Felsefe	600—699	Tatbiki Bilimler
200—299	Din	700—799	Güzel Sanatlar
300—399	Toplumsal Bilimler	800—899	Edebiyat
400—499	Dilbilim	900—999	Tarih

Bir kitabın 8'e girmesi demek edebiyat konusunda olduğunu söylemek demektir. Örnek :

812.4 Tillyard, Eustace Mandeville Welenshall, Milton, London, Chatto ve Windus, 1963.

Bu on ana başlığın herbiri kendi içinde on grubu ayırmakta, bunlar da gene kendi içlerinde daha ayrıntılara bölünmektedir. Örneğin, «Felsefe» genel başlığında :

110 Metafizik	180 Mantık
120 Metafizik Teorileri	170 Ahlak
130 Psikolojinin Alanları	180 İlk ve Orta Çağ Felsefe Tarihi
140 Felsefe Sistemleri	190 Modern Felsefe
150 Genel Psikoloji	

Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe gibi Amerikan yöntemleri uygulayan kuruluşlar ise, Amerikan Kongre Kütüphanesinin sistemine uymaktadırlar. Buradaki fiş numaraları başkadır. Örneğin :

AE70
T606

Toros, Hüsameddin, dør., Türkiye Vilâyetleri Sanayî, Türk Ansiklopedisi, İstanbul, Nurettin Uycan Matbaası, 1965.

Yukarda verilen örnekte, ilk harf olan «A» konuya göstermekte, ikinci sıradaki «T» harfi de yazarın soyadına işaret etmektedir.

b) Kütüphaneler : Aradığınız kitabı okulunuzun kitaplığında bulamadığınız takdirde, diğer fakülte, yüksek okul ve Üniversite kütüphanelerine, Ankara ve İzmir'deki Milli Kütüphanelere, T.B.M. Meclisi Kütüphanesine, çeşitli bakanlıklar ve il kitaplıklarına bakmak gerekmektedir. Bazı fakültelerde enstitülerin, bakanlıklarda da müdürlüklerin

ayıp kitaplıklarını vardır. Bazı yayınları, Milli Kütüphane aracılığıyla, yabancı ülkelerdeki kütüphanelerden geçici bir süre için getirtmek de mümkün olabilir.

c) **Kütüphane Katalogları** : Araştırma, kütüphanelerdeki kart kataloglarını taramakla başlayacaktır. Kart katalogları bir kitaphıktaki bütün yayınları gösteren bir dizindir. Kitapların yazar, konu ve başlığa göre, çoğu kez, üç ayrı kartta gösterilebileceğini yukarıda söylemiştim. Araştırmanızın «Sosyalizm» ile ilgili olduğunu farzedelim. O zaman, kart kataloglarında, önce konu kataloğuna bakmanız gerekecektir. Bu ilk taramanızda şöyle bir yayına rastladığınızı kabul edelim :

336.4

Lan

SOSYALİZM

Lange, Oskar. Sosyalizmin Yeni Meseleleri, çev. A. Bilgi, Ankara, Bağnur Matbaası, 1965, 94 s.

Sot yayınları 1

Kitabın kayıt numarasındaki ilk harf ve rakkamlar bu yayının genel konusu ve kitap raflarındaki yerini göstermektedir. Kütüphanede kitapların bulunduğu katlar araştırcılara açıkça, bu kitabı bulduğu bölümde giderek hem aynı yazarın başka yayına, hem de gene bu konuda öteki yazarların çalışmalarına göz atmak çok yararlıdır. Bu sayfada bir yere çöküp kitapları orada okumağa başlamak yerine, «icindekiler» ve «dizin» sayfalarına bakıp hangilerinin araştırciya yarayabileceğini kestirmeye çalışmak gerekir. Bu yolla bibliyografiye bir anda genişletilmiş olur. Böylece, araştırcı da ilk bakışta belki de kısır sandığı bir konu ile ilgili olarak ne kadar yayın yapmış olduğunu anlarağa başlar.

Bundan sonra yapılacak iş saptanan yazar ya da yazarların öteki yayınlara bakmak için yazar kataloğunu elden geçirmektir. Yazar ilk ada göre değil, soyada göre aranacaktır.

Kitabın yazarını hatırlayamıyor ya da bilmiyorsanız ve yalnız kitap başlığı akılınızda kalmışsa, o zaman kitap başlığı kataloğuna başlıktaki ilk kelimeyle bakmak gerekecektir.

2. Ansiklopedi ve Genel Müracaat Kitapları : Hem konuya ilgili derlitoplu bilgiyi verir, hem de makalelerin sonlarına eklenen bibliyografyalarda hangi kaynaklara başvurulabileceğini belirtir. Aşağıda bazı genel müracaat kitapları sıralanmıştır :

a) Ansiklopediler : Kendi konularında iyice sıvılmış kimseler tarafından yazılan makalelerin toplamıdır. Genellikle, her makâlenin sonunda bibliyografi vardır.

Brockhaus' Konversation - Lexikon, Wiesbaden, Brockhaus, 1952 - 1967,
12 C.

En tanınmış Alman ansiklopedisi.

Encyclopædia Americana, New York, Encyclopedia Americana Corp.,
1958, 30 C.

Amerika ile ilgili konulara daha fazla yer veren faydalı bir ansiklopedi.

Encyclopædia Britannica, 14. B., Chicago, Encyclopedia Britannica, Inc.,
1929 - 1958, 24 C.

En geniş ansiklopedi.

İslâm Ansiklopedisi, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1940—.
Bu ansiklopedinin Leyden baskusu eesa tutularak yeni eklerle birlikte.

Celtî East Arnavon, San'at Ansiklopedisi, C. I.IV, Ankara, Millî
Eğitim Bakanlığı, 1943 - 1951.

Türk Ansiklopedisi, Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1946—.
Türkiye ile ilgili konulara öncelik veren ansiklopedi.

b) Yıllık ve Almanaklar : Ansiklopedileri tamamlayan yıllık yayınlardır.

Europa, London, Europa Publications, 1946—.

Avrupa memleketlerinin anayasası, basın, dernek, okul ve diğer kurumları hakkında.

Facts on File, New York, Person's Index, 1940—.

Dünya gazetelerinde çıkan haberleri özetleyen haftalık yayın. Yıllık ad ve kavram dizini var.

Malley, W. M. H., An African Survey, Oxford University Press, 1957. Afrika dilleri, nüfusu, yönetim türleri, hukuku, iktisadi durumu, eğitimi, v.b. hakkında.

Information Please Almanac, New York, Macmillan, 1950—.

Istatistik ve faydalı listelerden başka o yıldı gelismeler.

Keesing's Contemporary Archives, London, Keesing's, 1831—.

Bu haftalık haberler serisine konuşturma metinleri ve belgeler de dahil.

Milletlerarası Münasebetler Türk Yılığı, Ankara, Siyasi Bilgiler Państwiş Dış Münasebetler Enstitüsü, 1960—.

Türk bilim adamlarının Türk dış politikası ve uluslararası ilişkiler konularındaki araştırmaları, belgeler, kronoloji ve bibliyografya.

South American Handbook, London, Trade and Travel Publications, Ltd., 1924—.

Orta ve Güney Amerika ülkeleri hakkında yıllık bilgi.

Statesman's Yearbook, London, Macmillan, 1864—.

Bütün memleketler hakkında genel bilgiler.

U. S. Bureau of the Census, Washington, Government Printing Office, 1879—.

Amerika ile ilgili istatistikler.

World Almanac, New York, World . Telegram, 1868—.

Bir geçen yıl hakkında çeşitli bilgi.

c) Biyografik Sözlükler ve Dizinler : Biyografik sözlükler tanınmış kişilerin hayatları hakkında bilgi verirler.

Allgemeine Deutsche Biographie, Leipzig, Duncker, 1875 - 1910, 56 C. Almanca en öne mlı biyografik lügat.

Dictionary of American Biography, New York, Scribner, 1928 - 1958,
56 C.

Amerikan hayatına katkıda bulunan ölümsüز kişiler hakkında 1,633 makale.

Dictionary of National Biography, London, Smith, Elder, 1885 - 1961,
63 C.

Büyük Britanya ve sömürgecilerinde sıvrlılmış 31,485 kişi hakkında.

Dictionnaire de Biographie Française, Paris, Letouzey, 1933 - .

En faydalı Fransız biyografik lügati.

Who's Who, London, Black, 1849 - .

Yaşayan tanınmış İngilizlerle bazı sıvrlılmış yabancılar hakkında.

Who's Who in America, Chicago, Marquis, 1899 - .

Yaşayan tanınmış Amerikalılar.

**ç) Atlaslar : Bir kültürphanenin müraacaat bölümünün
önemli unsurudur.**

Rand McNally Atlas, 89. B., New York, Rand McNally, 1958.

Her yıl geldiğinden bu atlasa büyük haritalar vardır. Amerika'ya diler
gülkelerde oranı çok fazla yer ayrılmıştır.

Shepherd, William Robert, Historical Atlas, 8. B., New York, Barnes
and Noble, 1958.

M.O. 2000'den 1955'e kadarki devreyi kapsayan en geniş tarih atlası.

Times, London, The Times Atlas of the World, 1955 - .

Beş ciltlik en iyi büyük dünya atlaslarından biri.

**d) Dergi Makalesi, Gazete Haberleri ve Kitap Bibliyografyası : Dergi ve gazetelerde her konuda değerli yazılar
yayınlandığı bilinmektedir. Geçmişte yayınlanan bu yazıları sınıflandıran çalışmalar olmasaydı, bu makaleler gü-
mülük giderdi. Ayrıca, kitapların özetlerini veren süreli
yayınlar da çok faydalıdır.**

Book Review Digest, New York, Wilson, 1950.

1950'den beri yayınlanıp dergilerde eleştirlenilen kitapların çok kısa
tarafından özeti.

International Index. New York, Wilson, 1916—.

1907 yıldan beri çıkmakta da, 1956'dan bu yana toplumsal bilimler, edebiyat ve sanat alanlarıyla sunulmaktadır.

New York Times Index. New York, New York Times, 1913—.

On - beş içinde bir The New York Times gazetesinde çıkan haberleri sınıflandırır. Bir önceki yılın sunulmuş olayları da ayrıca yayınlanır.

The Readers' Guide to Periodical Literature. New York, Wilson, 1906—. 1900'den beri yüz kadar tanınmış dergide çıkan makalelerin başlıklarını her onbeş gün araya getirir. Reader's Guide'da makalelerin dillusyonuna bir örnek :

PILLSBURY, Dorothy L.

Ditches : America's oldest co-operatives, C. S.

Mon Mag p2 0 12 '48

Yukarıdaki rumuzlu üç satırda şu anlaşılmaktadır : Dorothy L. Pillsbury adlı yazar The Christian Science Monitor adlı gazetenin 12 Ekim 1946 tarihli dergi ilâveinin ikinci sayfasında Amerika'nın en eski kooperatifleri hakkında bir yazı yayımlamıştır.

e) **Bibliyografyalar** : Hem genel, hem de siyasal bilgiler, sosyoloji ve tarih gibi özel konulardaki yayınlanmış kitap listeleri araştırmalarda baş vurulması gereken kaynaklardandır.

Bibliothèque Nationale. Paris, Impr. Nat., 1900—.

Avrupa'nın en büyük kütüphanelerinden birinde bulunan kitapların listedi.

International Bibliography of Political Science. Paris, Unesco, 1954—. Siyasal bilgiler konusunda çeşitli ülkelerde çıkan yaziların özeti.

Türkiye Bibliyografyası. Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1928 - 1955; Ankara, Millî Kütüphane, 1955—.

Türkçe kitaplar listedi.

Türkçe Makaleler Bibliyografyası. Ankara, Millî Kütüphane, 1952—. Türkçe makaleler listedi.

U.S. Library of Congress, Michigan. Edwards, 1943 - 1948, 107 C., Ek. 1941 - 1948, 42. C.

Dünyanın en büyük kütüphanelerindeki kitaplar listedi.

f) Resmi Yayınlar : Tarihi belgeler, istatistik bilgiler, andlaşma metinleri ve buna benzer ilk elden kaynakları içeren resmi belgelerin faydası açıktır. Türk, Amerikan, İngiliz ve Fransız hükümetleriyle Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler'in önemli belgelerine atıf şekli aşağı gösterilmiştir :

T.C., Başbakanlık Neşriyat ve Müldevvenat Umum Müdürlüğü, Dökütar, Ankara, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1919—.

Kanunlar, yorumlar ve T.B.M.M. kararları ve Bakanlar Kurulu kararları (nizamname, talimatname) ve andılgımları genel hizmetlere alt mukaveleleri içine alır. Ashında, «kavanın ve nizamatsı» içine alan bu resmi yayın 1267'de (H) basılmıştır. «Birinci Tertip» 1908'e kadar olan kanunu, «ikinci Tertip» 1908'den ve «Üçüncü Tertip» da Cumhuriyet'ten sonrakileri de içine almaktadır.

T.C., Başbakanlık Neşriyat ve Müldevvenat Umum Müdürlüğü, Rewmi Gazette, Ankara, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1921—.

Kanun ve kararlar. Günlük.

U.S., Statutes at Large, XXIV, Part 1, 866.

U. S. Congress, Senate, Progress on Hoover Commission Recommendations, 81st Cong., 1st Sess., Rept. 1158, s. 4.

U.S., Congress, House, Committee on Interstate and Foreign Commerce, National Foundation Act of 1949, 81st Cong., 1st Sess., 1949 H. R. 4846'ya ek H. Rept. 796, s. 9.

U. S., Congressional Record, 80th Cong., 2nd Sess., 1948, XCIV, Part 6, 9553.

Great Britain, 3 Hansard's Parliamentary Debates, XXX, (1835), 452.

Great Britain, 5 Parliamentary Debates (Commons), LXXVI (1915), 1723.

Great Britain, Foreign Office, Turkey, No. 1 (1923), Lausanne Conference on Near Eastern Affairs : 1922-1923, Cmd. 1814.

France, Annales de la chambre des députés, Débats parlementaires, LVII (1899), Part II, 132.

France, Annales du senat, Documenta, LXI (1902), 843.

France, Ministère des Affaires Etrangères, Documenta diplomatiques français, 1871-1914, 1re série, IX (Paris, Imprimerie nationale, 1939), 665.

League of Nations, Secretariat, Application of Part II of the Opium Convention (O. C. 114) (Geneva, 1930), s. 5.

United Nations, Economic and Social Council, Commission on Human Rights, Study of the Legal Validity of the Undertakings Concerning Minorities (E/CN. 4/367. Apr. 7, 1950) (Lake Success, 1950), s. 16.

Eski belgeleri içinde bulunduran ulusal arşivler dikkatten kaçmamalıdır. Örneğin, 1914 sonuna kadar T.C. Dış İşleri Bakanlığı belgeleri araştırcılara açıktır. Aynı şekilde, İstanbul'daki «Başvekâlet Arşivleri»ndeki ferman ve diğer yazmalar önemli kaynaklardandır.

g) Türk Tarihi ile İlgili Yayınlar : Daha çok Tarih-i Osmani Cemiyeti, Türk Tarihi Tetkik Kurumu ve Türk Tarih Kurumu yayınları arasında aranmalıdır. Düstur, resmi ve özel «Salnâmeseler de görülebilir.

h) Siyasal Bilgiler, İktisat, Tarih ve Sosyolojide Ana Kaynaklar : Aşağıdakiler tam bir liste değilse de, bazı önemli ansiklopedi ya da seri yaynlara dikkati çekmektedir :

European Yearbook (Annuaire Européen). The Hague, Nyhoff, 1933—. Avrupa uluslararası teşekkürilleri hakkında İngilizce ve Fransızca yayın.

Foreign Affairs Bibliography, New York, Harper, 1933—. Uluslararası ilişkiler alanında yayınlanan kitapların litslesi ve hâlinde kısa bilgi.

International Bibliography of Political Science, Paris, UNESCO, 1954—. Siyasal bilgiler konusunda yayınlanan kitap ve makale listesi.

Political Handbook of the World, New York, Council on Foreign Relations, 1927—.

Her ülke hakkında genel bilgi.

Encyclopedia of Modern World Politics, New York, Rinehart, 1950. Çağdaş kavram ve sorunlar hakkında kısa açıklamalar.

Yearbook of the United Nations, New York, United Nations, Department of Public Instruction, 1947—.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının yıllık faaliyetinin özetli.

- Business Periodicals Index, New York, Wilson, 1958—.
- Muhasebe, İllâncılık, bankacılık, maliye, sigorta, işçi sorunları ve vergiler gibi konularla ilgili 120 dergide çıkan makalelerin başlıklarını Aylık.
- Economic Almanac, New York, Crowell, 1940—.
- İktisat alanında yıllık istatistik bilgileri.
- İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, 9 C., İstanbul, 1944 - 1960.
- İktisadi ve ticari alanlarda Türk ansiklopedisi.
- International Bibliography of Economics, Paris, UNESCO, 1955—.
- Türkçe dillerde yayınlananın 7,000 kadar kitap ve makale hakkında bilgi.
- Cambridge Histories, Cambridge, University Press; New York, Macmillan, 1902 - 1939.
- En yetkili tarih çalışmalarından biri.
- Dutcher, G. M. et al., der., Guide to Historical Literature, New York, Macmillan, 1931.
- Özellikle tarih kitaplarını tanır.
- Langer, William Leonard, An Encyclopedia of World History, Boston, Houghton, 1952.
- Tarihi olayların en kısa özetleri.
- Nevins, Allan, The Gateway to History, New York, Appleton, 1938.
- Tarih hakkında cepitli yayınlar.
- Encyclopedia of the Social Sciences, 12. B., New York, Macmillan, 1957.
- Sosyal bilimlerde en yetkili ansiklopedilerden.
- International Bibliography of Sociology, Paris, UNESCO, 1953—.
- Cepitli dillerde sosiolojiyle ilgili yayınları bildiren yıllık.
- 1) Tezler : Üniversite bitirme, doktora, doçentlik ve profesörlük tezleri, yayınlanmasalar bile, sunuldukları fakültelerin kitaplıklarında bulunabilir. Dünyada bellibaşlı üniversitelerde verilen tezlerin özetleri bazı seri yayınlarında yayınlandığı gibi, metinlerin mikrofilmde getirilebilir.
- 1) Dergiler : Her öğrenci, her araştırmacı kendi çalışma alanındaki dergileri izlemek zorundadır. İyi bir ara-

tırmacının hem Türkiye'de, hem de yabancı ülkelerde çıkan bilimsel dergileri, mümkün olduğu kadar, elden geçirmesi gereklidir. Bazan, hiç umulmadık bir yayın araştırmaya yeni ya da doğru bir ışık getirebilir. Aşağıda Türkiye'de ve yabancı ülkelerdeki dergileri kapsayan iki önemli yayın görülüyor. Öğrenci kendi konusunda hangi dergilerin çıkmakta olduğunu buradaki listelerden sapayabilir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Arşiv Müdürlüğü, Türkiye'de Süreli Yayınlar ve Basınevleri, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1966.

Her yıl yayınlanan ve dergi ve gazete gibi süreli yayınları isim, konu, yayınıyan ve süre yönünden bolitren yıllık.

Eileen C. Graves, der., Ulrich's Periodical Directory: A Classified Guide to a Selected List of Current Periodicals, Foreign and Domestic, New York, R. R. Bowker Co., 1963.

Bütün dünyadaki dergiler hakkında kısa bilgi. On . ikinci Baskıssı İki ciltler.

3. Okunanın Kaynaklarında Dipnotları ve Bibliyograf-yalar : O konuda yazılan diğer kitap ve makaleleri tanımak bakımından faydalıdır. Araştırma yapılan konuda çok sayıda kitap varsa, kaynakları değerlendirmek ve hangisiyle başlanacağına karar vermek güç olabilir. Bir yol kitabı «İçindekiler» sayfasıyla «Ad ve Kavram Dizini»nin (İndeks) gözden geçirilmesidir. «İçindekiler» sayfası kitabı iskeleti gibi olduğundan dephinilen konular hakkında bir fikir verir. Kitabı sonundaki «Dizin»de birkaç ana terim ya da kavram aranmalıdır. Kitapların sonuç kısım-larını okunmak da o kaynağın araştırma için ne dereceye kadar faydalı olabileceği hususunda bilgi verebilir. Bunnaların okunması hem bilgi toplamak, hem de planı geliş-tirmek bakımından faydalıdır. Araştırmada o konuda el kitabı olmuş eserlerle yeni yayınları gözden irak etmemek gerekdir. Araştırma yaparken hızlı ve seçerek okuma-ga gayret etmelidir. Faydalanan kitap ya da makülelerin

hepsine aynı değer verilemez. Taraf tutarak yazılmış olanları tespit edebilmek için yazının kimliği ve amacını anlamaya çalışmak gereklidir. Örneğin, Osmanlı hanedanından birinin 1930'larda Türkiye Cumhuriyeti hakkında yazdığı kitaba güvenilemez.

Yazarın ilk kaynaklara inip inmediğine dikkat etmeli- dir. İnmemişse, o bilgileri kimlerden naklediyor? İlk kaynaklara inmişse, iktibas ettikleriyle onlardan çıkardığı fikir ve sonuçlar birbirini tutuyor mu? Hatırlamalı ki, aynı ilk kaynağı okuyan başka biri bundan çok daha değişik bir sonuç çıkarabilir.

C. Not Alma : Araştırma yapıılırken hafızaya güvenmemek suretiyle sistemli not alma şarttır. Araştırma sahrasında edilen bilgi, özeti ve kaynağıyla birlikte, aşağıda gösterilen şekilde not edilecek olursa raporun yazılmasında kolaylık sağlanmış olur.

Mazzini'nin milliyetçiliği

Hayes, 551.

(ÖZET)

Mazzini, genellikle, liberal milliyetçilik akımının en önemli önderi sayılır. Çıkış noktası On - Sekizinci Yüzyılın kozmopolit gerçekliğini eleştirmektir. Buna rağmen, insanlığın genel bir gelişim içinde olduğunu inanıyordu. Önemli fikirlerinden biri insanların hakları yanında ödevle- ri de olduğunu.

Araştırmayı yaparken kitap ve makaleler okundukça alınan bilgi kart ya da kılıçlık kağıtlar üstüne not edilir ve o bilginin özeti kağıdın sol köşesinde, kaynak da sağ köşesinde kısaca gösterilirse, araştırmmanın tasnif ve hazırl-

lanmasında büyük ölçüde fayda sağlanır. Yukardaki örnekte görüldüğü gibi, kaynak hakkındaki bilginin tamamı araştırmayı yapanın bibliyografya kartlarında bulunduğu gundan kullanılan kaynağa yalnız yazarın soyadı ve sayfa numarasıyla işaret etmekle yetiniliyor.¹ Tabii, bibliyografyada aynı yazarın başka kitapları varsa, hangi kitaba atıf yapıldığı sonra karışabileceğinden, kitap başlığı da kartın köşesinde gösterilmelidir.

Metin iktibas ediliyor, yani aynen alınıyorsa, noktalamasına kadar, aynen yazılmalıdır. Her öntüne gelen kaynaktan uzun, uzun iktibaslar yapmak gereksizdir. Sonra, unutmamalı ki, iktibaslar yazarın kendi fikirlerini daha iyi aydınlatabilmesi için kullanılır. Yazar iktibas ettiği parçadaki fikri daha açık ve seçik ve daha ikna edici bir biçimde söyleyebilecekse, iktibastan vazgeçebilir. İddiada temel olan sözler, belge gibi parçalar ya da çok güzel ifade edilmiş kısımlar iktibas edilebilir.

Konu sınırları içinde kalmak şartıyla çok not almak zararlı değil, faydalıdır. Yoksa elde az malzeme toplanmış olur.

Araştırma yapan, konusu üstünde ya da kaynaklarını karıştırırken aklına gelen fikirleri gene o kartların üstünde yazmalıdır.

Her kartın üstünde parçanın «iktibas» mı, «özet» mi yoksa «kişisel not» mu olduğunu bu kelimelerle belirtmek faydalıdır, çünkü notlar çoğalınca yazıların bir yerden mi alındığı, yoksa araştırmayı yapanın kendi ifadesi mi olduğu unutulabilir.

D. Notların Düzenlenmesi ve Tamamlanması: Eldeki kaynaklar taranıp notlar alınından sonra malzeme geçici

¹ Carlton J. H. Hayes, *The Historical Evolution of Modern Nationalism*, New York, Macmillan, 1955.

plâna göre sıraya konmalıdır. Bu sıraya konuştı fişlerin sol köşesine yazılan küçük özetler yardımcı olacaktır. Araştırma ilerledikçe araştırmayı yapanın bakış açısı genişleyip belki de değişeceğinden, kartlarda gözükken bilgiler araştırma yapanı geçici plânda değişiklikler yapmaya zorlayacaktır.

Kartlar konuya göre sıralandıkça eksik ve fazla bölgümler, tekrarlar ve şüpheli noktalar meydana çıkar, zayıf kalan bölümlerin araştırılması derinleştirilir, fazlalıklar atılır, tekrarlar birleştirilir ve şüpheli noktaları aydınlatmak için yeni knynakiara başvurulur.

E. Raporun Yazılması : Araştırmayı kaleme alırken okuyacak olanları ne bu konuda bütünüyle bilgisiz saymamalıdır, ne de tam bilgili. Böylece, herkesin bildiği bazı şeyler uzun, uzun tekrarlanmayacak, çoğunluğun haberî olmadiği konular da herkesce biliniyormuş gibi üstünlükli geçilmeyecektir.

Boşluklar doldurulduktan sonra her bölümün giriş ve sonuc kısımlarını yazarak raporun bölümlerini birbirine bağlamak gereklidir. Son bir defa düzeltmeden önce, müsvedde olarak yazılan raporu bir kaç gün bir tarafa bırakıp sonra ele almak hem daha tarafsız olmak, hem de yazı stilini düzeltmek için faydalıdır. Metin ıslılık, gramer ve noktalama bakımından gözden geçirilmeli, kolay ve anlaşılır bir dile yazılmış olmasına dikkat etmelidir. Uzun iktibaslar kısaltılmalıdır. Araştırmacılar «bize göre», «biz bu görüştewayız» gibi deyimler kullanılmamaya dikkat etmelidirler. «Biz» bir kaç kişiyi ifade eden bir zamirdir. Araştırmayı bir kişi yapmışsa, bir argo deyimi olan «bize gramer bakımından da yanlıştır. Onun yerine «bu görüşteyim» gibi bir deyim kullanılabilir. Gene ıslılık konusunda subjektif küçümserme ya da buna benzer yargıya sık sık baş-

vurmak doğru değildir. Örneğin, araştırmada «Çin Halk Cumhuriyeti» yerine «Kızıl Çin» tercih etmek yerinde sayılınaz. Bu arada, dipnotlarını da kontrol etmek faydalıdır. çünkü, hele uzun araştırmalarda, dipnotlarının karışması pek muhtemeldir. Dipnotları genellikle her bölüm için «1» den başlayarak numaralanır.

Raporlar kalınca beyaz kağıda dactilo edilmelidir. En uygun ebat 28 s. boy ve 21.5 endir. Kağıtların dört kenarında bir kaç santim boşluk bırakmak gereklidir. Solda dört, sağda iki santim boşluk normaldir. Her yeni bölüm yeni bir sayfaya başlamalıdır. Metin iki ya da bir - buçuk aralıklıkla dactilo edilmelidir. İktibas edilen parçalar ortaya metnin geri kalan kısmından ayrılacak şekilde sık satır olarak yazılır. Dipnotları da sık satır dactilo edilir. Yalnız, dipnotu arasında çift aralık olmalıdır.

Büyük başlıklarla metin arasında üç, küçük başlıklarla metin arasında da iki aralık bırakılmalıdır. Bir sayfada bir kaç dactilo yanlışı ve düzeltme olunca o sayfayı bir daha yazmak gereklidir. Dipnotları metinden ayrı gözükecek şekilde dactilo edilmelidir. Muhteva ile yükü uzun bir dipnotu ait olduğu sayfaya sağlamayınca bir sonraki sayfaya geçilebilir. Bu durumda, «devamı arkada» gibi ibareler eklemek gereksizdir. Dipnotları kısa olunca iki dipnotu bir satıra sıkıştırılmamalıdır.

II. ÇALIŞMANIN BİÇİMİ

Bir araştırma genel olarak üç bölümünden ibarettir: Ön bölüm, metin ve referans bölümü.

A. ÖN BÖLÜM

1. Başlık sayfası: Bu sayfada Üniversite ve fakültenin adı, raporun başlığı, dersin adı, yıl ve yazarın ismi kağıdın üstünde göze iyi görünecek şekilde dağıtılarak yazılır. Araştırmancın bu sayfası ya da herhangi bir tarafını çiçek ya da benzeri desenlerle süslemek gereksizdir.

2. Önsöz : «ÖNSÖZ» ve «GİRİŞ» birbirine karıştırılmamalıdır. Önsözde bu çalışmayı yapmaktaki amaç, araştırmada gördüğü yardımalar ve teşekkürler yer alır. Yazar, bu konuda söyleyeceği bir şey yoksa, önsözdən vazgeçebilir.

3. İçindekiler sayfası : «İÇİNDEKİLER» kelimesi büyük harflerle sayfanın başına ve ortasına yazılır. Bölüm başlıklar: Romen rakkamıyla işaretlenir. Her bölümün hangi sayfalarda başlayıp bittiği gösterilir. Bölümler içindeki başlıkların da yazılıp yazılmaması yazarın tercihine bağlıdır. Bölümler arasında çift, bölüm içindeki başlıklar arasında tek ara bırakılır. Bölümler kendi aralarında bir hizada, bölüm içindeki başlıklar da kendi aralarında bir hizada olurlar.

4. Tablo listesi : Metinle ilgili çok sayıda tablo varsa, bunun bir listesini sunmak faydalıdır.

B. METİN

1. Giriş sayfası : «**GİRİŞ**» raporun birinci bölümündür. Konunun bütüntüne temas edip raporun tezini ileri sürer. Rapor bu sayfayla birlikte «1» ile numaralanmağa başlar. Bundan önceki sayfalar küçük romen rakkamıyla (i, ii, xiv) numaralanır.

2. Bölümler : Rapor bölümlere ayrılır. Rapor uzunsa her bölüm yeni bir sayfaya başlar. Her bölüm kendi içinde daha küçük kısımlara ayrılabilir. O zaman her küçük kısmın bir başlığı olmalıdır.

3. İktibaslar : Genel olarak iktibaslar kelime, imlak ve noktalama bakımından ashna uygun olarak yapılır. İktibas edilen parça dört satırdan fazla ise normal metinden ayrılmak bir şekilde, sayfanın ortasına, sık satır olarak ve tırnak işaretleri içine yazılır. İktibas edilen bölümden bazı kelimeler çıkarılıyorsa, bunların yerleri üç nokta ile şu şekilde gösterilir :

«Kıevcudiyetinin ve istikbalının yegane temeli budur. İstikbalde dahi, seni bu hazzinden mahrum etmek isteyeceğim dahili ve harici bedhahıları olacaktır...»

Atatürk'ün bu çok iyi bilinen «Gençliğe Hizabesinden buraya aktarılan cümlelerden «Bu temel, senin en kıymetli hazzindır. cümlesi çıkarılmış olduğundan, onun boşluğu birbirini izleyen üç nokta ile belirtilmiştir.

Türkçe ve İngilizcede iktibas edilen metinden çıkarılan kelimeler birbirini izleyen üç nokta ile gösterilirken, metin Fransızca ya da İspanyolca ise çıkarılan kelimelerre boşluklar arasına konan üç nokta ile işaret edilir. Örneğin :

«Masquant leur égoïsme sous le voile de la philosophie, ils affichaient ses maximes pour séduire le vulgaire et bâter leur fortune aux dépens de sa crédulité. Voilà les égoïstes qui déshonorent la philosophie.»

Iktibas edilen parça İtalyanca ise, çıkarılan kelimeler yerine dört nokta konur ve sonra bir hane boşluk bırakılır.

Iktibas edilen parçada bir yanlış varsa, doğrusu bracket içinde belirtilmek şartıyla, metin aynen nakledilir. Örneğin :

«Kırk . sekiz [elli] federe devletten bilesik olan A. B. D.»

Iktibas edilen parça rapordaki bir cümle ile birleştirilecek olursa, nakledilen kısım büyük harfle başlasa bile, ilk harf küçük harfe çevrilmelidir. Örneğin :

Mustafa Kemal gene 1923'de «bünye-i devletini yaşatmak için harice müracat etmedesiz memleketin monabî ve varidatıyla temin-i idare tedbirini bulmak lâzım ve mümkündür» demişti.

Yukardaki cümlede «bünye» kelimesinin ilk harfi büyütü; iktibas edilirken, aynı cümle içinde başka bir ibareyle birleşince küçüldü. Aynı şekilde, iktibas edilen parça gramer bakımından bir önceki cümleye bağlanmuyorsa, bu parçanın ilk harfi küçük harfle başlasa bile, büyük harf kullanılabilir. Örneğin :

İsmet Paşa'nın 1923'deki şu sözlerini hatırlayalım : «Harici İstikrara [dan] başka çare yoktur... propagandasını iştiyoruz... Mazi tecrübeleri... İstikrazların millî varlık nokta-i nazarından tasınamayacak kadar ağır şeritini gösteriyor... Haricden gelecek lütfuların teslimiyetin karşılığı olan şartı anlamak müjde mididür?»

Bu iktibasın aslında «harici» kelimesi cümle başında değil, içinde gelmekte olduğundan ilk harfi küçüktü.

Iktibas edilen parçada herhangi bir kelime ya da ibarenin, önemini belirtmek için, altı çizilebilir. Yalnız, bu italikleştirmenin parçanın aslında olmadığını şöyle belirtmek gerekir :

«Nazari olarak, Hükümetin bütün tasarıfları, hükümdar adına [İtalikler yazara aittir] yapılmış tasarıflar sayılır.»

«İtalikler yazara aittir» ibaresi cümlenin sonuna da braket içinde konulabilir. Aynı şey dıpnotunda «İtalikler benim» sözüyle de gösterilebilir.

Nokta ve virgiller tırnak işaretlerinin içine, noktalı virgül, iki nokta, soru ve ünlem işaretleri de tırnak işaretlerinin dışına konur. Yalnız, soru ve ünlem işaretleri İktibas edilen kısmın bir parçası ise tırnak işaretinin içinde kalır. Örneğin :

«Âli Paşa malüm olan kudretiyle, inceliğitle ve uzak görüşüllü, nasıl oldu da ne kapitülasyonları kaldırmağa, ne de milâ dahaleyi gidormege götüren bir yol bulamadı?»

4. Rakkamlarının kullanımı : Bir raporda rakkamlar gelişigüzel yazılmaz. Bir ya da iki haneli rakkamlar yazıyla, üç ve daha çok haneli olanlar da rakkamla belirtilir. Bu kuralın bazı istisnaları vardır.

Rakkam listeleri, istatistikler, yüzdeker, sayfalar ve tarihlerde hane sayısına bakılmaksızın Arap rakkamları (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) kullanılır.

Cilt, bölüm ve seri başlıklarını büyük Romen harfleriyle (I, II, XVIII, v.b.) gösterilir.

Küçük Romen harfleri (i, ii, xviii, v.b.) küçük bölümde ve raporun «Ön Bölüm»ündeki sayfalarda kullanılır.

Yüzyıl ve kesirlerin yazılışı şu örneklerden anlaşılabilir :

Bölümler ve onun içindeki tali bölmeler en iyi şu harf ve rakkamlarla gösterilebilir :

I. Asya

A. Hindistan

1. Hind Tarihi

a) On - sekizinci Yüzyıl

(1) Bahadır Şah'tan Mehmet Şah'a Kadar

(2) Bahadır Şah'in "Khun: Zaman" Unvanını Alışı

(3) Sonrası.

II. Avrupa

A. Portekiz

1. Portekiz Tarihi

a) Portekiz'in Hindistan'la İlgisi

5. Kısalmalar : Dr., Bn. ve benzeri kelimeler hariç, raporda ilzumsuz kısaltmalar yapmamalıdır. Hele bazilarını nasıl olsa anlaşılır diye kısaltarak yazmak çirkin ve yanlıştır.

6. Yabancı kelimeler: Türkçede kullanılabilen ve karşılığı bulunmayan bazı yabancı kelimelerin altı çizilmelidir. *Daktiloda altı çizilen kelimeler baskında italicik, italicik yoksa siyah punto ile gösterilir.* Örnekler :

a priori	coup d'état	per capita
ad infinitum	entrepreneur	per se
Bellum Justum	ex officio	résumé
a propos	exposé	status quo
bona fide	habemus corpus	vis à vis
Chargé d'affaires	inter alia	
communiqué	laissez faire	

Türkçe bir raporda yabancı bir dilden ve çeviri yapmadan ictibas yapılıyorsa bütün yabancı kelimelerin altı-

m çizmeye hacet yoktur. Tabii, yabancı şahıs, şehir ve kurum adlarının da altı çizilmez.

C. DİPNOTLARI

Dipnotları referans dipnotları ve muhteva dipnotları olmak üzere ikiye ayrılır. Metin içinde dipnotu numarası iktibas edilen parçanın ya da diğer herhangi bir cümlenin sonunda o satırın biraz üstüne ya da satır içinde parantez içine konulacak bir rakkamla gösterilir. Büttün dipnotları o sayfa altına sıra ile işaretlenir. Bir sayfalık metinde ne kadar dipnotu rakkamı varsa, o sayfanın altında o kadar da dipnotu olmalıdır. Doğrudan doğruya yapılan iktibaslar da dipnotu numarası iktibas edilen parçanın en sonuna konur.

1. Referans Dipnotları

a) Genel : Bir kitap ya da yazı, dipnotunda ilk defa olarak gösterildiği zaman tam olarak, yanı yazarın adı, kitabın başlığı, varsa cilt numarası, basıldığı şehir, basımevi, tarih ve sayfa numarası ile birlikte yazılır. Aynı referans ikinci ve daha sonraki zikredilişinde daha kısa olarak gösterilir.

b) Kitap :

- (1) İlk ad önce ve soyad sonra olmak şartıyla, yazarın adı. Yazarın adından sonra bir virgül.
- (2) Kitabın adı. Altı çizilmelidir. Sonra bir virgül ya da nokta.
- (3) Varsa derleyen ya da çevirenin adı.
- (4) Cilt numarası ve virgül.
- (5) Varsa baskı numarası ve virgül.

- (6) Varsa seri numarası ve virgül.
- (7) Basıldığı yer ve virgül.
- (8) Basıldığı basımevi ve virgül.
- (9) Basıldığı tarih ve virgül.
- (10) Sayfa numarası ve nokta.

c) Makale :

- (1) Yazarın adı ve soyadı ve virgül.
- (2) Tırnak işaretleri içinde makâlenin başlığı. İkinci tırnak işaretinden önce bir virgül.
- (3) Makâlenin yayınlandığı derginin adı. Altı çizilmelidir.
- (4) Büyük Romen rakamlarıyla cilt numarası ve virgül. Sonra dergi numarası. Parantez içinde derginin tarihi ve virgül.
- (5) Sayfa numarası ve nokta.

Yukarıda kısaca sıralanan başlıklara daha geniş olarak bakalım.

(1) **Yazarın adı** : Yazarın adı yalnız ilk harfler büyük olarak ad ve soyadı sırasına göre yazılır. Bütün adı ya da yalnız soyadı büyük harflerle yazmak lüzumsuzdur. Biliyorrsa, ilk adın yalnız birinci harfi değil, hepsi yazılmalıdır. Zikri metinle ilgili bir önem taşımıyorsa, yazarın «General», «Cumhurbaşkanı» ve «Profesör» gibi lâkапları konmamalıdır. Makale, yazarın adını belirtmiyor, fakat araştırmayı yapan kişi makale sahibini biliyorsa, isim braket içinde gösterilir. Makalede anüsteар isim kullanıldığında araştırmayı yapan yazarın gerçek adını biliyorsa, bu da braket içinde gösterilir.

Yazarlar iki ya da üç kişiyse bütün isimler tam olarak yazılır. Üçten fazlaysa yalnız ilk yazarın adı belirtilir ve geri kalanı için «ve diğerleri» anlamına gelen «et al.» ke-

limeleri konur. «Et al.» yerine «ve diğerleri» kelimelerinin kısaltılmışı olarak «ve d.» de kullanılabilir.

Bazı kitaplar derlemedir. O zaman derleyenin adı yazının adının yerine konur.

Bazen, «yazar» bir cemiyet, yasama organı, bakanlık, ya da firma olabilir.

(2) Kitabın adı : Kitabın adı, kitabın başlık sayfasında nasıl öyle yazılır. Makale adı da makale başlığı ne ise aynen geçirilir. Yalnız, çift başlık varsa okumada kolaylık sağlamak için aralarına iki nokta koymak gibi bazı ufak değişiklikler yapılabilir.

Kitap ve dergi adlarının altı çizilir. Makale dergiden önce ve tırnak işaretleri arasında gösterilir. Kitap adından sonra ya virgül, ya nokta konur. Makale adından sonra konan virgül ikinci tırnaktan önce yer alır.

(3) Derleyen ya da çevirenin adı : Yazarı derleyen ya da çevirenden ayırmak için adın önüne ya da arkasına «der.» ya da «çev.» kısaltmaları konur.

(4) Cilt numarası : Araştırmayı yapan bir kaç ciltlik bir eserin hangi cildini kullanıyorrsa, bunu «C. I.», «C. III.», «C. XVIII.» şeklinde gösterir. Bütün ciltlere genel bir atıf yapılırsa «8 C.» demek gerekir. İlkinde Romen, ikincisinde Arap harflerinin kullanılmış olduğuna dikkat ediniz.

(5) Baskı numarası : Şöyleden gösterilebilir :

Bir. B.	ya da	1. B.
İki B.	*	2. B.

(6) Basıldığı şehir : Şehir adından sonra virgül konur. Kitabın ön sayfasında bir kaç şehir adının olması da mümkünündür. O zaman, yalnız ilk adı geçen şehir yazılır. Şehir pek bilinen bir yer değilse, sedere devlet ya da dev-

letin adını yazmak gereklidir. O takdirde, iki ad birbirinden virgülle ayırlır.

(7) Basımevi : Basımevinin adı uzunsa anlaşılacak şekilde kısaltılabilir. Basımevinden sonra virgül konur. Yayınlayan daha önemliliyse, o zaman yayinevi adı belirtilir.

(8) Tarih : İç kapaktaki tarih konur. Tarih yoksa bu husus «t. y.» (tarih yok) harfleriyle gösterilir. Kitaba tarih konmamış olmasına rağmen araştırmayı yapan yayın tarihini başka kanallarla tesbit edebilmişse, o tarih braket içinde gösterilmelidir.

Yayınlanması bir kaç yıl süren seri kitaplar için tarih şöyle gösterilebilir : 1956 - 1960.

Seri halâ devam ediyorsa bu da şöyle gösterilir : 1962 —.

(9) Sayfa numarası : Tek sayfa «s.» harfiyle gösterilir; «sh.» ve «sf.» gibi daha uzun şekiller kullanmaga hâset yoktur. Bu harfin büyük harf olarak yazılması da yanlışdır. Çünkü bu işaret virgilden sonra konmaktadır ve virgilden sonra da, özel isimler dışında, küçük harf kullanılacağı bilinmelidir. Sayfa sayısı birden fazla olursa şu şekilde biri ile gösterilir : s., ss., sl. Yalnız «s.» harfi kullanmak akla yatkın geliyor.

Birden fazla sayıların nasıl gösterileceği şu örneklerden anlaşılabilir :

s. 140 . 146 ya da s. 140 . 46 doğru, fakat s. 140 . 6 yanlıştır.

(10) Altı çizilen ya da tırnak içinde gösterilen başlıklar: Basılmış çalışmaların altı çizilir ve o çalışmaların kısımlarıyla basılmamış olanlar tırnak işaretleri arasında gösterilir.

Altı çizilen yayınlar şunlardır : Kitaplar, broşürler, dergiler, yıldıklar, gazeteler, bültenler, şiirler ve yayınlanan raporlar.

Tırnak işaretti içinde gösterilenler şunlardır : Dergilerde makaleler, bir kitabın parçası olarak gösterilen yazılar, konuşmalar ve şiirler, tez, ders notu ve rapor gibi yayınlanmamış çalışmalar.

(11) Ne altı çizilen, ne de tırnak içinde gösterilen başlıklar : Kur'an, İncil, Vedanta gibi kitapların ne altı çizilir, ne tırnak içinde gösterilir.

(12) Başlıklarda büyük harfin kullanımı : Türkçe kitap başlıklarında, bağlama edatları hariç, her kelimenin ilk harfi büyük olarak yazılmalıdır. Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca kitap başlıklarında ilk kelimenin ilk harfi ve bütün özel isimlerin ilk harfi büyük yazılır, isimden gelen sıfatlar küçük harfle yazılır. İngilizce başlıklarda ilk harf ve isim, zamir, sıfat, zarf ve fiillerin ilk harfleri büyük olarak gösterilir. Almanca kitap başlıklarında ilk harf ve bütün isimlerin ilk harfleri büyük yazılır.

(13) Kısaltmalar : Dipnotlarında bazı kısaltmalar yapmak gereklidir. Bu kısaltmalarda altı çizilen ya da büyük harfle yazılınlara dikkat ediniz.

m. iv	dördüncü madde	ş. y.	şehir yok
böl. II	ikinci bölüm	No.	numara
der.	derleyen	s.	sayfa
cev.	çeviren	par.	paragraf
et al.	ve diğerleri	passim.	belirtilmiş bir sayfa yerine kitabın bütününe atıf
infra.	bundan sonraki kısımlara bakın	supra.	bundan önceki kısımlara bakın
dn. 10	on numaralı dipnotu	C.	çilt
t. y.	tarih yok	et.	karşılaştırın

Yukarda geçen *infra.*, *supra.* ve *passim*. kelimeleri hakkında bir kaç söz : Araştırmancın bir yerinde değilinden bu konu daha ilerde bir nokta ile bağlanıyorsa, dipnotunda, örneğin. «*infra.*, s. 167» demekle okuyucunun daha sonra gelen bu sayfa ya da sayfalara dikkati çekilir. Aynı şekilde, bu bağlantı daha önceki sayfalarda geçmişse, bu da «*supra.*, s. 12» ile gösterilir. *Passim*'e gelince : Bir kitabın bütünüinden elde edilen, fakat herhangi bir sayfasında gösterilmeyen bir fikir o kitabın hepsine atıf yapmakla ileri sürüllür. O zaman, dipnotunda kitap belirtilir ve basım tarihini izleyen virgülden sonra *passim*. kelimesi yazılır.

Pierre Jallée çağımız emperyalizminin, bir yandan «hür» dunyamın sınırlarını her yerde savunma» parolası altında, öte yandan da, yardım ve özel yarımniklara uluslararası nitelik kazandırıp, uluslararası teşekkürükler kanalıyla faaliyet göstererek tek cephe gibi hareket ettigini ileri sürmektedir.!

! Pierre Jallée, *Yoksul Ülkeler Nasıl Soyuluyor?* çev. Selahattin Hilâv, İstanbul, Ydn., 1965, *passim*.

Ibid., op. cit. ve loc. cit. ileride anlatılacaktır.

(1) Aşağıda kitap, makale, rapor, tez ve gazetelere nasıl atıf yapılacak örneklerle gösterilmiştir.

(a) Tek yazar olursa : Genellikle üç yoldan biri kullanılmaktadır.

! Charles Darwin, *The Origin of Species* (Chicago, Encyclopedia Britannica, 1952, s. 81.

ya da

! Charles Darwin, *The Origin of Species* (Chicago, Encyclopedia Britannica, 1952), s. 81.

Üçüncü olarak, yukarıda kitap isminden sonra virgül yerine nokta da kullanılabilir.

Bu üç örnekten şu anlaşılıyor : Bu kitaba atıfta bulunurken ya kitap başlığından sonra hiç bir noktalama kon-

mayıp parantez açılır ve basıldığı şehir, basımevi ve tarih gösterildikten sonra parantez kapanır ve bir virgül konur ya da kitap başlığından sonra virgül ya da nokta konup parantezler kaldırılır. Her üç usul de kullanılmaktadır.

(b) Çift yazar :

I Albert Einstein ve Leopold Infeld, *The Evolution of Physics*, New York, Simon ve Schuster, 1938, s. 45 ve 95.

(c) Üç yazar :

I Cahit Talas, Sait Dilik ve Alpaslan Işıklı, *Türkiye'de Sendikacılık Hareketi ve Toplu Sözleşme: İktisadi Yönleriyle*, Ankara, Siyaset Bilgiler Fakültesi, 1965, s. 47.

(ç) Üçten fazla yazar :

I Günter Söder, et al., *Sosyal Demokratların Çıkması*, çev. Kenan Somer, Ankara, Sol Yayınları, 1966, s. 15.

(d) Yazar adı yoksa : Doğrudan doğruya kitap başlığıyla başlanır.

(e) Yazar adı, kitap ya da makaleden bulunmayıp başka kaynaklardan bulunduysa :

I [Henry Z. Black], «Art for Its Own Sake», *Magazine of New Art*, C. XXX (January, 1912), s. 85 - 90.

(f) Müstear adın yanında gerçek adın gösterilmesi :

I W. M. Knight - Patterson [W. W. Kulski], *Germany from Defeat to Conquest*, London, George Allen and Unwin, 1945, s. 199.

(g) Çeviren :

I Karl Marx, *Türkiye Üzerine : Şark Meseleri*, çev. Selahattin Hilâv ve Attilâ Tokatlı, İstanbul, Gerçek, 1966, s. 18.

(h) Basılı numarasının gösterilmesi :

1 Seha L. Meray, Devletler Hukukuna Giriş, C. II, Uç. B., Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1965, s. 15.

(i) Başkasının derlediği bir kitapta yazarlardan birinin yazısına atıf :

1 V. O. Key, Jr., «Politics and Administration,» Public Administration : Readings and Documents, der. Felix A. Negro, New York, Rinehart, 1951, s. 15 - 21.

(j) Yazarı belli olmayan rapor :

1 Annual Report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution for the Year Ending June 30, 1932, Washington, U. S. Government Printing Office, 1933, s. 20.

(k) Yazarı belli olmayan rapor :

1 İlhan Ünay, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tawarızı Hakkında, Ankarada Siyaset Bilgiler Fakültesinde 20 Aralık 1959 - 10 Şubat 1960 tarihlerinde yapılan seminer, s. 5.

(l) Bir kurum, firma ya da enstitünün yazarı olduğu rapor :

1 Dış Münasebetler Enstitüsü, Milletlerarası Münasebetlerle İlgili Anayasaya Konabilecek Hükümler, Ankara, Siyaset Bilgiler Fakültesi, 1960, s. 3.

(m) Yılıkta yazı :

1 Metin Tamkoç, «The Question of the Recognition of the Republic of Turkey by the United States,» Milletlerarası Münasebetler Türk Yılığı, Siyaset Bilgiler Fakültesi Dış Münasebetler Enstitüsü Birinci Yılığı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1960, s. 116.

(n) Dergilerde yazarı belli olan makale :

1 Mehmet Selik, «Milletlerarası Sermaye Hareketlerinin Kısa Tarihiçesi,» Siyaset Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. XV, No. 4 (Aralık 1960), s. 43.

(n) Dergide yazarı belli olmayan makale :

1 «Schooling for a Speaker.» Time, June 14, 1964, s. 54.

(o) Kitap eleştirmesi :

1 Ruşen Y. Keleş, Harvey Perloff'un Education for Planning : City, State and Regional adlı kitabının eleştirmesi, Siyaset Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. XV, No. 4 (Aralık 1960), s. 263.

(ö) Ansiklopedide imzalı yazı :

1 Sidney B. Fay, «Balance of Power.» Encyclopedia of the Social Sciences, der. Edwin R. A. Seligman ve Alvin Johnson, 12. B., C. 1 - 2, s. 395.

(p) Tezler :

1 Mete Tunçay, «Erkinlik Kavramının İncelenmesi.» (basılmış doktora tezi, İdari İlimler Enstitüsü, Siyaset Bilgiler Fakültesi), s. 20.

(r) Klásiklere atıf :

1 Cicero Tusculanæ disputationes II. 2. 22. 52. s. 54.

Yukardaki örnektenden de anlaşılacağı gibi, klásik kitaplardaki bölümler küçük Romen harfleriyle, onların içlerinde küçük bölümler de Arap harfleriyle gösterilir. Yazar ve kitap adından sonra virgül konmaz. Bölümler birbirinden virgül yerine nokta ile ayrılır. Yalnız son bölüm numarası ve sayfa işaretlerinden önce virgül konur.

(s) Konuşmalar :

1 Kubat Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fuat Küçük'le konuşma,
3 Eylül 1961.

(ş) İkinci kaynaktan atıf :

1 Ruşen Y. Keleş, Şehir ve Bölge Planlaması Bakanından Şehirişunes Hareketleri, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961, s. 26'dan C. P. Chute, «Today's Urban Regions.» National Municipal Review, C. XXXV (June 1956), s. 276.

(t) *Ibid'in kullanılması* : Aynı kaynak birkaç sayfa sonra bile araya başka kaynak girmeden tekrar edilirse, Latince «aynı yerde» anlamına gelen *ibid.* kullanılır. Örnek :

1 Mümمتاز Sosyal, Anayasaya Giriş, Ankara, Siyaset Bilgiler Fakültesi, 1968, s. 11.

2 *Ibid.*, s. 23.

«*Ibid.*» yerine «adı geçen eser» sözlerinin kısaltılmış şekli olarak «a.g.e.» harfleri de kullanılabilirse de, bu yolla bazı karışıklıkların doğması önlenememektedir.

Bir önceki dipnotunda aynı yazarın aynı dergide herhangi bir zamanda yayınlanmış yazısına atıf yaparken de *ibid.* kullanılır.

1 Seha L. Meray, «Devletler Hukukunda Bazı Terim Memeleleri», *Siyaset Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. XI, No. 4. (Aralık 1956), s. 54.

2 ——, «Kit'a Sahipliği Hakkında Cenevre Sözleşmesi : 1956», *Ibid.*, C. XIII, No. 4 (Aralık 1968), s. 82.

(u) *Ibid'in kullanılmadığı zaman* : Bir öncekinden değil de, herhangi bir dipnotunda adı geçen kitap ya da makaleye tekrar atıf yapmak isteniyorsa, bu iki şekilde olur:

(1) **Birinci metod** : Bir kaç dipnotu önce adı geçen kitaba yeniden atıf yapılyorsa yazarın yalnız soyadı ve atıf yapılan sayfa numarası verilir. Ancak, aynı soyadını taşıyan başka bir yazarın kitabı da daha önceki dipnotlarında geçiyorsa ikisini ayırdetmek için yazarın ilk adı da zikredilmelidir. Dipnotlarında aynı yazarın birkaç kitabı geçiyorsa kitaplardan hangisine atıf yapıldığını belirtmek gerektiğinden, kitabı başlığı da, istenirse daha kısa şekilde, tekrar yazılmalıdır. Makalelere yapılan atıflarda yazarın soyadı ve derginin adı yazılır. İkinci atıfta, artık, makale başlığını tekrarılamama hacet yoktur.

Örnekler :

1 Hacı Pıçık, Anayasa ve Vatandaşlık, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961, s. 19.

2 Şerif Mardin, «Tabii Hukukun Gelişme Sehaları Hakkında Bir Not», Siyaset Bilgiler Fakültesi, C. X, No. 2 (Haziran 1955), s. 150.

3 Pıçık, s. 21. (Birinci dipnotundaki kitabı ikinci atıf yapılıyor.)

4 Hacı Pıçık, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara, Güneş İstanbul Matbaası, 1959, s. 140. (Pıçık'ın başka bir kitabına atıf yapılıyor.)

5 Mardin, Siyaset Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. X, No. 2 (Haziran 1955), s. 132. (Mardin'in dergideki yazısına ikinci atıf yapılırken soyadından sonra makale başlığı değil, dergi adı zikrediliyor.)

6 Pıçık, Anayasa ve Vatandaşlık, s. 23. (Buraya kadar Pıçık'ın üç kitabına atıf yapıldığından altı numaralı dipnotunda kitabın adını da belirtmek şarttır. Kitap adı uzun olsaydı, bu deña anlaşılabilecek şekilde kısaltılabilirdi.)

Ibid. yerine «adı geçen kaynak» anlamına «a.g.k.» da kullanılmaktadır. Yalnız, bu yol Ibid., op. cit. ve loc. cit. farklarını belirtmiyor. Karışıklık yaratmayacak yererde kullanılabilir.

(ii) İkinci metod : Yukarıdaki dipnotlarının gösterilmesinde op. cit. («yukarıda adı geçen çalışma» anlamına gelen Latince *opere citationem*'nın kısaltılmış) ve loc. cit. («Yukarda adı geçen yer» anlamına gelen Latince *locum citato*'nın kısaltılmış) da kullanılabilir. Aynı kaynağa ikinci atıf yapıldığı zaman araya başka dipnotları girmişse, ikinci atıfta op. cit., kullanılır. Dipnotlarında aynı yazarın bir kaç kitabı zikrediliyor ve araştırmayı yapan en son zikredilen kitabı atıfta bulunmak istiyorsa, loc. cit. kullanılmalıdır. Aksi takdirde, yazarın hangi kitabına atıf yapıldığı belli olmaz. Bir dergi makalesi, bilyük bir serinin

bir parçası ya da bir kolleksiyondaki vesikaya atıf yapılırken de loc. cit. kullanılır.

Örnekler :

1 Hicri Pışek, Anayasa ve Vatandaşlık, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1961, s. 19.

2 Şerif Mardin, «Tabii Hukukun Gelişme Səfahaları Hakkında bir Not», Siyaset Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. X, No. 2 (Haziran 1955), s. 150.

3 Ibid., s. 153 (Mardin'in aynı makalesine tekrar atıf yaparken araya başka dipnotu girmediginden loc. cit. yerine Ibid. yazılması doğrudur.)

4 Hicri Pışek, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1969, s. 149.

5 Mardin, loc. cit., s. 152.

6 Pışek, loc. cit. (Pışek'in son adı geçen kitabında aynı sahaya ikinci defa atıf yapılmıyor.)

2. Muhteva Dipnotları

Yazar metindeki bir noktayı muhteva dipnotunda daha fazla açıklayabilir. Muhteva dipnotunda kaynaklara da atıf yapılabilir.

Örnek :

1 Ren Nehri batı ve kuzey İsviçre'nin yüksek dağlarından çıkış Biel'den sonra Avrupa Kıyı platosuna erip mekte ve Kuzey Denizi'ne akmaktadır. Deltası ile Hollanda meydana gelir. E. J. Clapp, The Navigable Rhine, Boston, Houghton Mifflin, 1911.

C. EKLER

Metne sokulmamakacak ya da tamamlayıcı nitelikteki bazı belge ve tablolar araştırmanın sonunda «Eks» bölümün-

de yer alabilir. Atatürk'ün Nutkunun sonundaki ek belgeler gibi.

D. BİBLİYOGRAFYA

«Bibliyografya» yerine «Faydalanan Kaynaklar» kelimeleri de kullanılabilir. Yazarın tercihine göre, yalnız birinci derecede önemli kaynakların listesiyle de yetinilebilir. Bibliyografyayı kitaplar, makaleler, belgeler, raporlar, yayınlanmamış araştırmalar ve diğer kaynaklar olarak sınıflandırmak doğru olur. Her başlık altında alfabe sırasına uymak daha doğrudur. Sıra bazan kitap ya da diğer araştırmaların yayın tarihine göre de yapılmaktadır. Aynı yazarın bir kaç çalışmasına işaret ediliyorsa her defasında yazarın adını tekrarlamaya ilzum yoktur. Yazarın ikinci ve onu takip eden kitaplarında yazarın adının yeri ne dactilo ile yalnız sekiz haneli çizgi konur. Kaynakların yazılışı genel olarak dipnotlarındaki yazılışa uygundur. Yalnız bibliyografyada yazarın soyadıyla başlanıp soyadından sonra virgül konur. Makalelerin, dergilerin hangi sayfaları arasında olduğu gösterilmelidir. Kaynaklar arasında çift satır boşluk bırakılmalıdır. Bibliyografya izahlı iso kısa açıklamalar her kitabın altına tek satır olarak yazılır. Örnekler için bu kitabın «Faydalanan Kaynaklar» bölümüne bakınız.

III. NOKTALAMA

Yerinde kullanılan noktalama işaretleri yazılan şeyin daha kolay anlaşılmasına yardım eder. Aşağıda bu işaretlerin neredelerde kullanıldığı gösterilmiştir :

A. Virgül :

1. Tarih atarken şehir isminden sonra.

Ankara, 29 Ekim 1962.

2. Hitap ederken kullanılan kelimeleri ayırmak için.

«Efendiler, bu muhacemât Anadolu'ya maknur ve mahsus değil.
dir. Bu muhacemâtin hedefi ümmetini bütün Şark'tır.»

3. Cümle içinde aynı ayarda kelimelerden sonra.

«İstiklali tam denildiği zaman, bittiği, male, iktisadi, adil,
askeri ve her hususta istiklali tam ve serbestisi tam demektir.»

4. Cümplenin daha iyi anlaşılması için birbiri arkasından
gelen kelime gruplarını ayırmak için.

«Memlekotinus, güzel Adana'nız, bilirsiniz ki, tarihin malem
devirlerindenberi tamamen bir Türk memlekesidir.»

5. İktibas edilen bir sözcü cümplenin diğer kısmından ayırmak için.

Türk ulusal kurtuluş hareketi için, «başaramazlar,» diyorlardı.
Asıl söylemek istedikleri, «başaramamalılar,» idi.

6. «Fakat,» «ama» ve «çünkü» gibi bağlama edatlarından önce.

«Suh mutlaka olacaktır, çünkü bütün dünya daha fazla hâli
harbte kalmağa taahhüt edemez.»

Bağlama edatıyla bağlanan cümlelerin her ikisi de çok kısa ve subjektileri de bir olursa virgül konmaz.

Saldırı ama çekildi.

7. Cümle içinde «evets» ve «hayır» dan sonra.

Evet, amacımız budur.

8. Bir önceki sözü açan ya da izah eden kelime ya da kelime gruplarını ayırmak.

Fabian sosyalistleri, yani Webb'ler, Shaw, Wallas ve diğerleri, hek' destegindən mahremduar.

9. Sübjekt prediketten çok uzak diliştiği zaman sübjektten sonra.

Hic bir ülke, yüzyıllardır diğer ülkeleri teker, teker sarsarak daha demokratik ve daha adil yönetimlerin kurulmasına yol açan hareketlerin başında kalmayacaktır.

10. Çift kelime ve kelime gruplarından sonra.

Milli gücü değerlendirmeden coğrafiya ve nüfus, milli karakter ve milli moral, taş ve ham maddeler, endüstri ve mühendislik yerelde hükümetin ve diplomasiının kalitesi tıstdında durulmalıdır.

11. Cümleden fiil gibi bir kelime çıkarıldığı zaman.

Venimelos Giriş'te doğmuş; Atatürk, Selanik'te.

12. Cümpledə «değils» kelimesiyle yaratılan çelişmeden sonra.

Mürriyet ve eşitlik birbirine karşılık değil, birbirini tamamlayan iki kavramdır.

13. Tırnak işaretini içine alınan cümleden önce.

Tocqueville'in daha geçen yüzyılda söylediğii gibi, «eşitlik olmayan yerde mürriyet olamaz.»

- 14. Karışık bir cümplenin aynı ayarda olan bağlı cümlelerini ayırmak için**

İnsanlığın bu kadar ilerlemesi, sonra da kendini yok etmeye hazırlanan Bertrand Russell'ı anımsaz getiyordu.

- 15. Önemsiz nidalarda ünlem işaretini yerine.**

Yavaş, düşersin.

- 16. Mektuba başlarken.**

Sayın Bay,

- 17. Bir ismi tanımlayan birden fazla sıfatları ayırırken.**

Tam bağımsız, Adil, ileri teknikli ve kalkınmış bir Türkiye.

- 18. Zarflardan önce.**

Hergüden önce, Afrika'nın siyah olduğunu hatırlamalıyız.

- 19. Bir cümle içinde kılıçlık cümleleri ayırmakta.**

Çalışmayı, tıpkı mutluluk gibi, herkes paylaşmalıdır.

B. Noktalı Virgül :

- 1. Çelişmeli cümleler arasında.**

Halktan kopmuş bir yönetim fasıldır; halktan taraf yönetim, se demokrasıdır.

- 2. Bir cümplenin bağlama edatı ile bağlanmayan uzun ve ayrı parçalarını birleştirmek için.**

H. G. Wells başarılı bir romançısı; aşağı orta sınıfın hayat ve duygularını, kendi tecrübelerinden de faydalananarak, anlatmaya bilmisti.

- 3. Uzun iki tam cümplenin «fakat,» «ama,» «yahut» ve «çünkü» gibi bağlama edatlarıyla birleştiği yerde.**

Dünyada iyi insanların görevi herkesin mutluluğu ve hayat seviyesini artırmak olmalı; ama bu amaç yaşamak için reket sisteminin hükümlü olduğu bir düzende _gerçekleşecek mi?

C. Nokta :

1. Cümle bitiminde.

Sıhhatlı bir toplumda fakir olamaz.

2. Kısalmalardan sonra.

T. C.

3. Belirli parçaları ayıran rakam ya da harflerden sonra.

1., 2., 3.

a., b., c.

C. İki Nokta :

1. İktibaslarda «dedi ki» gibi kelimelerden sonra.

Atatürk diyor ki : «Hayatta en hakiki müryit ilimdir.»

2. Liste gibi bir dizide.

Geçen yaz su kitapları okumuş : Cole'un Sosyalizm Tarihi, Yakup Kadri'nin Yabancı' ve Nazım Süsanın Türkiye'de Kapitallikseyen Rejimi.

3. İkinci cümle ya da cümle grubunun birinciyi açıkladığı yerlerde.

Sömürge siyaseti iki yolu baş vurur : Askeri güçlene dayanarak kaba kuvvet kullanır; ekonomik kontrolla hegemonya kurmağa kalkar; kültürel sömürgedeliliğe çalışır.

D. Üç Nokta :

1. İktibaslarda bir çıkarma ya da atlama olunca.

«Harici siyasetin dahili siyasetle mülteci olmasızı lâzımdır... Millî timârin kavî, mes'ut ve müstakîl yaşayabilmesi için devletin tamamen millî bir siyaset takip etmesi ve siyasetin teşekkülâtı dahilivemese tamamen mutabık ve müstenit olmasız lâzımdır.»

2. Söylenmesi istenmeyen ya da anlaşılması okuyucuya bırakılmak istenen durumlarda.

Gelişmiş ülkelere gelişmemiş Afrika'nın kalkınma sorunlarını anlamayacak olursa...

E. Soru :

1. Soru cümlelerinin sonunda.

Türkiye'nin İngiliz ve Fransızlara yaklaşması; Faşist İtalya endişesinden ileri gelmiyor muydu?

Nakille cümleye giren sorularda soru işaretleri kullanılmaz.

Misafir devlet adamı Türkiye'nin savaşa girip girmeyeceğini sordu.

2. Doğruluğundan şüphe edilen sözlerden sonra parantez içinde soru işaretini konulabilir. Soru işaretini yerine gene parantez içinde latince «sic.» deyimi de kullanılabilir.

Osmannıların Kıbrıs'; 1670'de (?) alındıklarını ileri sürüyor.

F. Önlem :

1. Hayret, şüphe ve heyecan ifade eden cümle ya da kelimelerden sonra.

«Ne yapalım?» dediler. «Celalett gösteriniz!» dedim.

2. Dikkati uyarmağa yarayan nidalardan sonra.
«Padışah ha! O öneşte bir kukladır.»

3. Soru şeklinde olmakla beraber hayret ifade eden cümlelerden sonra.

Açıktañ olen bir adamın hâl olduğuna kim inanır?

G. Çizgi :

1. Sıralanan şeylerden onları özetleyen ifadeyi ayırmak için.

Uluslararası barış teşkilatının kurulması, milliyetler ilkesinin kabulu, uluslararası ekonomik ilişkilerin serbestliği . bunlar, Wilson'a göre, barışın temelleriydi.

2. Cümplenin anlamını kuvvetlendiren kelime ya da kelime gruplarından önce.

Goodwin diyor ki : «İnsanlar tylligin ne olduğunu bilmediklerini için itham edilemezler . hele toplum onları bu yolda eğitmemiyor».

3. Birbirine benzer kelimeleri ayırmak için.

Romanya bir . İki ay içinde papaço hizmetlere ugrayarak...

4. Tam bir fikir ifade eden cümleye fazladan eklenen bir kelimededen önce.

İngiltere Süveyş çıkarmasından hiç bir şey kazanmadı . hiç!

5. Bir kelime ya da kelime grubunu açıklayan ifadeleri ayırmak için.

Avrupa endüstri devrimine girdiği zaman sömürgecilik yapma . saydı . ki bu imkânesid . az gelişmiş ülkeler kalkınabiliirdi.

6. Bir cümlenin parçaları arasına sokuturulan kelimele ri ayırmak için.

Toynbee'nin tarih tezi . Spengler akai tezi savunmuştur . uygarlıklar biyolojik bir organizma gibi eis alır.

7. Cümle tamamlanmadan fikirde bir değişikliği göstermek için.

Osmansı imparatorluğunun Birinci Cihan Savaşına giriş . neydi o iki savaş gemisinin adları?

H. Apostrof :

1. Özel isimleri eklerden ayırırken.
Ankara'dan.
2. İktibas edilen metin içinde ikinci bir iktibası ayırrken.

«Vahdettin'in ilk hareketleri hakkındaki hükümlünlere meclisteki beyanatı devletleriyle öğrenmişistik. Türkiye'nin idam kararını aynığa kalırak bütün endişenin kabul eden Vahdettin'in bu hareket-i denetkârsnesiyle yalnız kendisinin läykik olduğu bir muameleyi kabul etmiş olmaktan başka hiç bir şey olmadığını söylemiştiniz.»

I. Parantez :

1. Bir fikrin örneklerini verirken.

Bes büyük devlet (A. B. D., S. S. C. B., Büyük Britanya, Fransa ve Çin) Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulunda daimi üyedir.

2. Bazı sözlerin çevirisisi asıllarıyla birlikte yazılırken.

«Qui adhuc praeest» (kimi desteklersen o galip gelir) sözü Sekizinci Henri'ye atfedilir.

3. İktibas edilen parça da mahsus atlamalar yapıldığı zaman cümleleri birbirine daha iyi bağlamak için eklenen kelimeleri metnin asıldan ayırrken.

«Napolyon'un Osmanlı İmparatorluğu aleyhine gelişmesini en gellemek için bir anlaşmaya varmazsa ikinci bir çözüm yolu olarak Osmanlı İmparatorluğunun bölünmesinde aktif bir rol almamız gerekmektedir. (Daha açıkca,) Napolyon'un Osmanlıları yokması engellenemesse bu bölüşmede kendimiz düşen peyi almamız şarttır.»

4. Dipnotlarında şehir, basımevi ve basım tarihini diğer bilgiden ayırrken.

Hikmet Kivilçamlı, Türkiye'de Kapitalizm, C. 1: İstibdat, Hükümette Cumhuriyetle, Ankara, Tarihsel Maddecilik Yayımları, 1965, s. 78.

- Dipnotunda makâleye atıf yaparken cilt ve nüsha numarasından sonra tarihini göstermek için.

Bahice Boran, «Sociology in Retrospect.» *The American Journal of Sociology*, C. III, No. 4 (Ocak 1947), s. 312 - 320.

- Cümplenin ana fikrinden uzak olan bazı eklemeleri ayırtırken.

«İnançlarınızın böylece sıralanmış oluyoruz, (biraz durur) ama bu ilkelerin gerektirdiği şekilde hareket ediyor muyuz?»

- Cümpledede bazı tarih ve işaretleri gösterirken.

Sismondi (1773 - 1842) klasik ikinciçilerin ilk eleştirenlere dendi.

I. Braket (Köşeli Parantez) :

- Dipnotunda müstear ismin yanında yazarın asıl adı da belirttilirken.

W. M. Knight . Patterson [W. W. Kulski], *Germany from Defeat to Conquest*, London, George Allen ve Unwin, 1945, s. 150.

- İktibas edilen bir metinde metnin aslında olan bir yanlışı düzeltirken.

«Fransa'da altinci [beşinci] cumhuriyetin Başkanı de Gaulle...»

- Kitap ya da makalede gözükmeyip de başka kaynaklardan bulunan yazar adının gösterilmesinde.

[Henry Z. Black], «Art for Its Own Sake,» *Magazine of New Art*, C. XXX (January, 1912), s. 86.

J. Tırnak :

- İktibas edilen cümle ya da paragrafin başına ve sonuna.

«Dördüncü Henri'ye göre, kuvvet dengeşini korumak için en güvenli yol her devletin eşit kuvvette olmasın. Halbuki, çok kuvvetli bir devletin hegemonyasını engellemek için ittifaklara girişmek daha basit ve daha adilane bir metoddur.»

Iktibas edilen parça birden fazla paragrafsa tırnak işaretleri şöyle konur :

«Hans J. Morgenthau'a göre, uluslararası politika, her türlü politika gibi, bir güç çatırmasıdır. Uluslar amaçlarını fezleki, ekonomik ve toplumsal ülkelere göre tanımlayıp siyaset olmayan araçlardan faydalansalar bile, uluslararası politika çerçevesi içinde hareket ettikleri müddetçe güç (kuvvet, kudret) peşinde koşuyorlar demektir...»

«Uluslararası ilişkilerde iskelecek tutuma karar verenler hem kendi uluslarının, hem diğerlerinin ulusal güçlerini sürekli olarak değerlendirmek zorundadırlar.»

2. Dipnotunda makale başlığı gösterilirken.

İbrahim Yasa, «Toplum Kalkınması ve Köylerimizde Yardımlaşma Gelenekleri», Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. XVII, No 1 (Mart 1982), s. 89 - 117.

3. Tez, ders notu ve rapor gibi yayınlanmamış çalışmaları gösterirken.

Baran Tuncer, «Milletlerarası İkilişki Yardımları ve Kalkınma Meselesi», (başılmamış doktora tezi, Maliye Enstitüsü, Siyasal Bilgiler Fakültesi), s. 30.

4. Bir listede aynı şeyi tekrarlamamak için.

1960	17.1
1955	*

5. Kelimenin bilinen anlamdan biraz ya da bir hayli farklı kullanıldığını göstermek isterken.

İste, Salazar «demokrasisi» bu esaslara dayanıyordu.

6. Bazı teknik kelimeleri ayırmak için.

«Şehirleşme» kavramıyla tanınanın çeşitli anımların açıklamasına geçmeden önce..

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

1. Almack, John C., *Research and Thesis Writing*, Boston, Houghton Mifflin Co., 1930.
2. American Library Association, A. L. A. Cataloging Rules for Author and Title Entries, Chicago, A. L. A., 1949.
3. Appel, Livia, *Bibliographical Citation in the Social Sciences : a Handbook of Style*, 2. B., Madison, University of Wisconsin Press, 1946.
4. Dugdale, Kathleen, der., *A Manual of Form for Theses and Term Reports*, Bloomington, Indiana, Osei Basuki, 1960.
5. Hook, Luryle ve Gaver, Mary V., *The Research Paper*, New York, Prentice - Hall, 1948.
6. Gainer, Elliott S. M. ve Cordasco, Francesco, *Research and Report Writing*, New York, Barnes and Noble, 1959.
7. House, Home C. ve Hartman, Susan E., *College Rhetoric*, New York, Prentice - Hall, 1934.
8. Hubbell, G. S., *Writing Documented Papers*, New York, Prentice - Hall, 1948.
9. Hurt, Peyton, *Bibliography and Footnotes : a Style Manual for College and University Students*, Berkeley, University of California Press, 1949.
10. Joughlin, G. L., *Basic Reference Forms : a Guide to Established Practice in Bibliography, Quotations, Footnotes and Thesis Format*, New York, Crofts, 1941.
11. Kornow, Ernest, *Arastirma El Kitabi*, çev. Sadun Aran, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1956.
12. Reader, Ward G., *How to Write a Thesis*, Bloomington, Ill., Public School Publishing Co., 1930.

13. Schmitz, Robert M.. der., *Preparing the Research Paper : a Hand-book*, 3. B., New York, Rinehart and Co., 1947.
14. Tamkoç, Metin, *Manual For Term Papers and Seminar Reports*. Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi, 1967.
15. Toven, Bahâ, *Noktalama*, 6. B., İstanbul, Kânestâk出版社, 1946.
16. Trelease, Sam P., *The Scientific Paper*, 2. B., Baltimore, the Williams and Wilkins Co., 1951.
17. Turabian, Kate L., *A Manual for Writers of Dissertations*, Chicago, University of Chicago Press, 1937.
18. University of Chicago, *A Manual of Style*, 11. B., Chicago, University of Chicago Press, 1949.
19. U. S., *Style Manual*, Washington, Government Printing Office, 1948.

D İ Z İ N

- Almanak, 7.
Ansiklopedi, 6, 31.
Apostrof, 42.
Atlas, 8.
Basıldığı şehir, 25 - 26.
Basıldığı tarih, 26.
Basımevi, 26.
Baskı numarası, 25.
Başlık, 18.
Bibliyografya 3, 8, 9, 11 - 12,
13, 35, 45 - 46.
Biyografik sözlük, 7.
Bölümler, 18, 19, 27;
tali — 22.
Braket, 20, 21, 29, 43.
Büyük harf, 27.
Cf., 27.
Cilt, 27.
Çeviren (çev.), 25, 27, 29.
Çift yazar, 29.
Çizgi, 27, 41.
Daktilo, 16 - 17.
Dipnotu, 13 - 14, 33 - 34; refe-
rans — —, 23 - 34; muh-
teva — —, 34.
Derleyen (der.) 25, 27.
Dizin, 7 - 8, 13.
Eleştirmeye, 31.
Et. al., 24 - 25, 27.
Giriş, 18.
İbid., 28, 32 - 33.
İçindekiler, 13, 18.
İki nokta, 39.
İktibas, 15, 19 - 21.
İnfra., 27.
İtalik, 20 - 21.
Kartlar, 2 - 3, 4, 5, 14.
Kaynak, 2, 11 - 12; ikinci — —,
31.
Kısaltma, 22, 27.
Kitap, 23 - 24; — — adı, 25;
seri — —, 26.
Klasikler, 31.
Konunun seçilmesi, 1 - 2.
Konuşma, 31.
Küçük harf, 20.
Kütüphane katalogları, 3 - 4.
Loc. cit., 33 - 34.
Madde, 27.
Makale, 8 - 9, 30 - 31.
Müraaat kitapları, 6.
Müstear ad, 29.

- Nokta, 20, 39.
Noktalı virgül, 38.
Not alma, 14 - 15.
Op. cit., 33 - 34.
Onsöz, 18.
Paragraf, 27.
Parantez, 42 - 43.
Passim., 28.
PlAn, 1.
Rakkam, 21 - 22, Romen —, 21, 27; Arap —, 21, 27. Üç yazar, 29.
Rapor, 30.
Raporun yazılması, 16 - 17.
Resmi yayın, 10 - 11.
Sayfa, 26.
Soru, 40.
Supra., 27.
Ş. y., 27.
Tablo, 18.
Tek yazar, 28.
Tez, 31.
Tırnak, 19, 43 - 44.
T. y., 26, 27.
Üç nokta, 39 - 40.
Üçten fazla yazar, 29.
Ünlüm, 40.
Virgül, 36 - 38.
Yabancı kelime, 22.
Yıllık, 7, 30.

*Kapak Baskısı : Önder Matbaa
Kapak Düzeni : Odak Stüdyo*

5 T.L.